

УДК 331.556 (477)

Т.А. Гоголь, д-р екон. наук, доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

e-mail: tanya-gogol@mail.ru

К.Ю. Зубаха, магістрант, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

e-mail: katya.zubakha@gmail.com

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ПРОБЛЕМИ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ В УКРАЇНІ

Ключові слова: міграція робочої сили, трудові ресурси, проблеми міграції.

Дослідження питання міграції робочої сили є досить актуальним в сучасних умовах розвитку та є проблемою державного рівня, адже Україна вважається однією з найбільших країн-донорів робочої сили. Міграція робочої сили сформувалась в умовах низької заробітної плати, високого рівня безробіття, вимушеної неповної зайнятості, поділу населення на багатих та бідних. Трудова міграція стала одним з головних чинників соціально-економічних трансформацій і розвитку всіх регіонів України.

Питання визначення трудової міграції займалися такі вчені, як: С. Гриневич, О. Малиновська, Ф. Рязанцев, Г. Старченко, О. Шиманська, М. Романюк, Т. Гнатюк, А. Шлепаков, Ю. Гуменюк, Н. Бортник. Навіть попри багаторічні дослідження вчених, питання міграційних процесів в Україні в умовах європейської інтеграції потребують теоретичних та практичних досліджень.

Метою даної теми є визначення факторів впливу на процеси міграції в Україні, аналіз статистичних даних за останні роки, виявлення позитивних та негативних наслідків трудової міграції, та як результат надання рекомендацій щодо подолання проблем, пов'язаних з міграцією робочої сили.

Виклад основного матеріалу. При дослідженні трудової міграції, слід згадати, що трудова міграція – переміщення працездатного населення, яке пов'язане з перетинанням державного кордону та носить економічний характер [1].

З кожним роком трудова міграція набуває все більш глобального характеру, більшість країн охоплена трудовими міграційними процесами. Нажаль, значна кількість показників соціально-економічного розвитку залишаються далекими від європейських стандартів, особливо рівень заробітної плати, це і спонукає українців шукати роботу за кордоном [2].

Кількість громадян, що залишили країну за 25 років оцінити неможливо, але за даними Євростату, в 2016 році півмільйона українців отримали довідку на проживання в ЄС – 75,2% з метою працевлаштування. Незважаючи на війну, проблеми на кордоні, Росія залишається напрямком номер один, в ній перебувають три мільйони співвітчизників. Разом з тим, в Західній Європі в Італії, Іспанії вже більше їдуть не стільки працювати, а скільки люди за візами для воз'єднання сім'ї. За кількістю трудових віз - збільшилась Польща, Німеччина, Угорщина, Чехія. Якщо подивитися на перелік країн ЄС, то українці отримували дозволи в усі країни, навіть Люксембург, Ісландія. Також збільшилась кількість мігрантів до США, Канади, Австралії [3]. Динаміку довгострокової трудової міграції за останні 10 років зображено на рис.

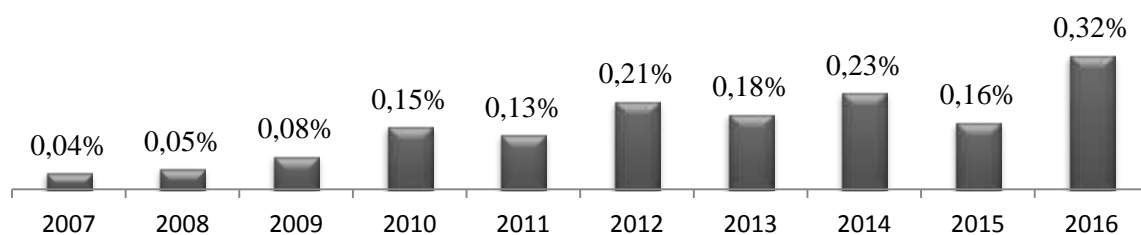

Рис. Динаміка довгострокової трудової міграції, у відсотках до загальної чисельності населення

Найбільша вікова група серед тих, хто покидає країну – це молодь 25-35 років. В результаті країна втрачає тих, хто може працювати та платити податки, створювати соціальний капітал на майбутнє.

Головними причинами можливої еміграції в грудні 2016-го українці назвали пропозицію прибуткової роботи (28%) і збройний конфлікт (27%). Далі йдуть економічні проблеми в країні (19%) і сімейні обставини (18%). Замикають список згадуваних причин можливої еміграції відсутність умов для самореалізації (9%) і політична нестабільність (7%). Третина українців (29%) заявили, що ніякі обставини не змусять назавжди покинути країну [4].

Зазвичай відношення до міграції населення носить негативний характер, проте варто дослідити детально. Розглянемо трудову міграцію з двох сторін, проаналізуємо позитивні та негативні наслідки еміграції для України [5].

Таблиця

Позитивні та негативні наслідки еміграції

Позитивні наслідки	Негативні наслідки
Надходження грошових коштів в країну	Втрата кваліфікованих спеціалістів
Послаблення напруги на ринку	Моральний аспект: розпад сім'ї, погіршення стану здоров'я
Набуття емігрантами нових знань, професійних навичок, досвіду	Отримання громадянства іншої країни, як наслідок погіршення демографічної ситуації
Зменшення рівня безробіття	Повернення трудових мігрантів пенсійного віку
Покращення добробуту сімей мігрантів (покращення житлових умов, фінансування навчання дітей, оздоровлення)	Втрата продуктивної частини робочої сили
Розвиток малого бізнесу	Не сплата податків за рахунок нелегальної трудової міграції
Самореалізація	Ризик потрапляння в трудове рабство
	Вкладення коштів у підготовку фахівців, які реалізують свої здібності за кордоном

Для поліпшення міграційної ситуації в Україні наведемо невичерпний перелік рекомендацій, які було б доцільно застосувати:

1. Здійснювати захист прав трудових мігрантів за кордоном та розробка програм з працевлаштування;

2. Залучати висококваліфікованих іноземних працівників до України з метою компенсації втрат «відтоку мізків»;

3. Створювати умови для повернення українських трудових мігрантів на батьківщину, тобто:

- Створювати робочі місця в країні в різних галузях економіки;
- Забезпечувати випускників ВНЗ робочими місцями;
- Знизити податковий тиск на малий та середній бізнес;
- Підвищити заробітну плату працівникам, що мають шкідливі умови праці;
- Збільшення коштів для новонародженої дитини та безкоштовне лікування дітей;
- Програма допомоги молодим сім'ям;

4. Удосконалення нормативно-правової бази, зокрема, Закону України «Про зовнішню трудову міграцію».

Висновки. Таким чином процес міграції робочої сили в Україні є досить складним питанням та потребує подальших досліджень. В статті було наведено динаміку трудової міграції за останні роки, проаналізовані позитивні та негативні наслідки еміграції для України. Визначено основні фактори впливу на рівень трудової міграції (демографічна ситуація, рівень безробіття, розмір заробітної плати). Процес трудової міграції має тенденцію до зростання, що потребує розробки заходів для поліпшення міграційної

ситуації, за рахунок удосконалення нормативно-правової бази та стабілізації макроекономічного становища в країні.

Список використаних джерел

1. Про зовнішню трудову міграцію: Закон України від 05 листопада 2015 року // Відом. Верх. Ради України. – 2016. – № 49-50. – Ст. 463.
2. Капітан В. Трудова міграція як аспект проблеми зайнятості в Україні / В. Капітан // Ефективність державного управління. – 2012. – Вип. 32. – С. 474-481.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Малиновська О. А. Політика сусідніх країн щодо співвітчизників як інструмент поповнення людських ресурсів: виклики та уроки для України / О. А. Малиновська // Стратегічні пріоритети. – №3(28). – 2013. – С.138-146.
5. Огляд приватних грошових переказів в Україну, що відображаються в статистиці платіжного балансу [Електронний ресурс] / Національний банк України – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/Publication/econom/Balans/Ogl_grosh_perekaz.pdf
6. Проект угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://comeuroint.rada.gov.ua/komevoint/doccatalog/document?id=56219>
7. Чугуєвська М. Проблемні аспекти правового регулювання працевлаштування громадян України за кордоном : навч. посіб. – К. : Віче, 2012. – № 24. – 30 с.